

A kis hamis...

JOGI KÉRDŐJELEK A HAMIS ÉS EREDETI TÁRGYKÖRÉBEN, AVAGY MINDEN ROSSZ ELNYERI MÉLTÓ BÜNTETÉSÉT?

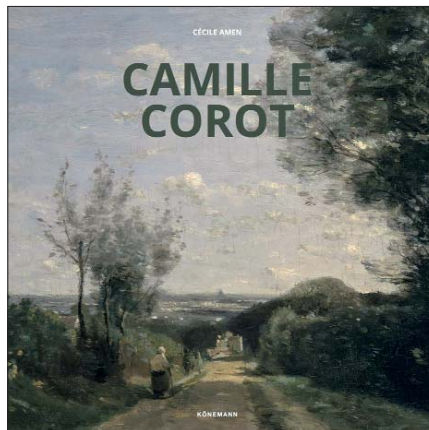
DR. SZIKLAI JÁNOS

Már a régi görögök is... kezdhethetném ezzel a közhellyel és folytathatnám a másikkal – kicsit elferdítve –, hogy a hamisítás a legősibb mesterség. Amióta az ember alkot, márpedig ennek több ezer éve, hamisítók és hamis művek mindig léteztek.

Ennek az oka egyszerű, a művészek szinte sosem a maguk örömére alkotnak, hanem bizony pénz ellenében. A pénz pedig – tudjuk – a legkomolyabb hajtóerő. Tehát hamisítás mindig volt, most is van, és feltehetőleg mindig is lesz. A hamisítás évszázadok óta annyira tömeges, hogy míg *Camille Corot* életében mintegy 3000 képet festett, csak az USA-ban 7000 képét tartják nyilván.

Mivel cikkem kifejezetten a hamisítás jogi aspektusaival kíván foglalkozni, így a továbbiakban a nagy összefüggések helyett csak a hamisítás jogi következményeire szorítokozom.

Noha – mint fentebb írtam – a hamisítás mindig is létezett, érdekes mód a hamisítás sem korábban, sem most nem szerepel a hatályos büntető törvénykönyvben (Btk) mint önálló, nevesített tényállás. Annak ellenére sem, hogy a bűncselekmények közös vonása, amit társadalomra való veszélyességként határoz meg a Btk, a hamisítás esetén kétségtelenül jelen van. Természetes, hogy sosem sikerült olyan törvényt hozni, ami az elképzelhető minden bűncselekményt önállóan nevesíti. Ez nem is volt cél, mert ez esetben a törvénykönyv ezer és ezer paragrafusból állana, ahogy ez – első ízben – az 1900-ban megjelent német polgári törvénykönyvben megvalósult, ami igyekezett az összes létező polgári jogviszonyt nevesíteni és szabályozni. Ez már csak azért sem lehetséges, mert újból és újból keletkeznek újabb és újabb bűncselek-

ményfajták, itt elég emlékeztetni az internetes bűnözésre.

Akkor a képhamisítás már nem is bűncselekmény és a hamisítók mindig megússzák? A válasz az, hogy nem, de tény, hogy az elítélés ritka. Itt egy rövid kitekintést teszek a XX. század első felének legnagyobb hamisítási botrányára. *Frank Arnau Művészethamisítók, hamisítók művészete* című alapművében (Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1963) hosszú fejezetet szentel *Han van Meegeren* holland hamisító-

nak. Az illető mellőzött, sikertelen festő volt mindaddig, amíg hamisítani nem kezdte régi németalföldi festők (*Frans Hals, Pieter de Hooch, Gerard ter Borch*) képeit, mely hamisítványokat sikerrel el is adott. Ezután jött a nagy dobás, *Vermeer van Delft* képeit kezdte hamisítani, és akkora sikere volt, hogy nemcsak a világ nagy múzeumaiba tudta bejuttatni képeit, hanem Van Delft egy új korszakát is az egyik hamis képében vélték felfedezni. Végül az buktatta le, hogy a háború után, *Göring* összerabolt gyűjteményében is találtak egy Van Delft-képet, és a számla a hamisítóhoz vezetett. A nációkkal való kollaboráció miatt letartóztatásba került, és csak az mentette meg a kötél-től, hogy bevallotta, a kép hamis és ő festette. Mindaddig nem hittek neki, amíg a börtönben is meg nem festett egy újabb hamis Vermeert. Végül csak a hamisításért ítélték el – miközben már Hollandia nemzeti hőseként ünnepezték – 1 évi szabadságvesztésre, de nem sokkal ezután meghalt. Így Meegeren azon lebukott hamisítók egyike, akit elítéltek.

AZ EMMAUSZI VACSORA
– HAN VAN MEEGEREN BÖRTÖNBEN FESTETT FESTMÉNYE

Ha nem szerepel a műtárgyhamisítás a Btk-ban mint önálló tényállás, akkor melyik büntetendő tényállás alapján lehet vele szemben fellépni? A kérdésre korábban is, most is a választ a csalás tényállása adja meg, jobb híján. A Btk 373. § (1) szerint „Aki jogtalan haszonszerzés végett másrt tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.” Az első pillanatban is látható, hogy ez a tényállás elsősorban nem a hamisítóra, hanem tipikusan a képet eladó műkereskedőre illik legjobban. És azonnal szembeötlő, hogy a hamis műtárgyat eladó galériások pontosan ennél a több tényállási elemet is tartalmazó tényállásnál azonnal megtalálják azt a rést, ahol el tudnak menekülni. Ez pedig a „tévedésbe ejt vagy tévedésben tart” tényállási elem. Az eladók szinte minden esetben arra hivatkoznak, hogy nem volt tudomásuk a műtárgy hamis voltáról, így ők senkit nem tévesztettek meg tudatosan, mert maguk sem tudtak arról, hogy a műtárgy hamis.

Bizonyítottan hamis műtárgy eladása, illetve megvétele esetén a nyo-

mozó hatóságnak azt kell tudnia bizonyítani, hogy az eladó pontosan tudta, hogy hamis tárgyat ad el, azaz a vevőt megtéveszti. Ez a bizonyítás azonban a legtöbb esetben sikertelen. A közelmúltban bukott le egy német műkereskedő, aki több ezer hamis orosz avantgárd művet adott el. A sokéves nyomozás és még hosszabb bírósági eljárás végén a perbe fogott műkereskedő szabadon távozhatott.

Szintén a közelmúltban, 2010-ben tört ki az évszázad hamisítási botrányaként elhíresült Beltracchi-ügy. *Wolfgang Beltracchi* német műkereskedő 30 éven keresztül adta el hamis festmények százait, természetesen súlyos pénzek ellenében. Nála is az volt a fő kérdés, hogy mivel lehet bizonyítani azt, hogy tudott a képek hamis voltáról. Beltracchi egy zseniális elterelő taktikát alkalmazott: az általa eladott hamis képek előéletére alkotott meg egy legendát, nevezetesen egy sosem létezett műgyűjtőt és ennek műgyűjteményét, olyannyira, hogy a hamis gyűjteményhez tartozást igazoló, a képek hátoldalán levő nyomtatott címkéket is maga gyártotta. Elíté-

léséhez végül az vezetett, hogy ezen állított, de valójában sosem létezett gyűjtőre vonatkozó meséjét sikerült megdönteni, és emiatt 6 évre ítélte a német bíróság. Jellemző, hogy sok száz hamis kép helyett mindössze 14 (!) hamis kép festését ismerte el, és vádalkut kötött a bírósággal. A bíróság – ahogy nálunk is szinte minden esetben – elveszett a rengeteg adat között, és megkönnyebbült az alku nyomán.

Beltracchinak a lebukását okozó kép miatt vissza kellett fizetnie a kép vásárlójának a tetemes vételárat is. A hamis műtárgy eladásának ugyanis másik vonzata is van, nemcsak a büntetőjogi, hanem a tárgy hamissága miatt visszafizetendő vételár, azaz a polgári jogi következmény. A polgári jogi következmények alól már szinte lehetetlen a kereskedő vagy más eladó mentesülése. Abban az esetben ugyanis, ha a műtárgy hamis volta szakértői úton kiderül, a kereskedőnek – aki nyilvánvalóan eredetileg adta el a művet –, vissza kell fizetnie a vételárat. A műkereskedők, mindeütt, így hazánkban is, tanúsítványt, nem magyarul úgynevezett certificate-et adnak arról, hogy az adott műtárgy eredeti, és annak ki az alkotója. A tanúsítványon minden esetben garanciát, azaz jótállást vállalnak az eredetiségért, ennek hiányában a műtárgy manapság eladhatatlan.

Egy hamis műtárgy eladása miatt indult, általam, mint a kárvallott jogi képviselője által indított polgári perben, a műkereskedő – azon kívül, hogy tagadta a műtárgy hamis voltát – azzal védekezett, hogy a vevő kicserélte a műtárgyat. A vitát végül az döntötte el, hogy az aukciós katalógusban levő fényképen felismerhető volt a műtárgy egy apró és teljesen egyedi hibája, ami a tagadással szemben perdöntő volt. Mint minden szakkérdésben, a bíróság itt is a szakértők kezében volt.

Mi a tanulság a fentiekből? Sosem vegyünk egyszerű szemrevételezés alapján nagy értékű műtárgyat, mindig az adott téma szakértőjét bízzuk meg előzetes és nem utólagos szakértéssel.

Dr. Sziklai János ügyvéd
1126 Budapest, XII.
Ugocsa utca 5. fszt 2.
Postacím: 1531 Budapest, Pf.: 79/1.
Mobil: 209 391 788
e-mail: drsziklai@t-online.hu
web: www.sziklai-ugyved.hu